

گزارش همایش کارآفرینی و کسب و کار اجتماعی در ایران

همایش کارآفرینی و کسب و کار اجتماعی در ایران در روز چهارشنبه مورخ 94/3/6 در پردیس دانشکده های فنی دانشگاه تهران- سالن دانشکده صنایع از ساعت 14الی 18 برگزار گردید.

در این همایش از یک سو به مباحث نظری در حوزه کارآفرینی اجتماعی توسط آقای دکتر روح اله حمیدی مطلق (مدیر گروه نوآوری و کسب کار اجتماعی پژوهشکده سیاست گذاری دانشگاه شریف) و دکتر ایرج توتونچیان (دکترای اقتصاد توسعه و عضو پژوهشکده اقتصاد اسلامی) پرداخته شد و از سوی دیگر دو نمونه موفق کارآفرینی اجتماعی، تجربه بانک قرض الحسنه رسالت و تجربه مدیر عامل کارخانه فیروز معرفی گردید و همچنین رونمایی از ترجمه کتاب کسب و کار اجتماعی تألیف محمد یونس انجام شد.

در ابتدا آقای هامون طهماسبی (پژوهشگر توسعه پایدار) و دبیر علمی این همایش تعریفی از کسب و کار اجتماعی به شرح ذیل ارائه نمودند:

کارآفرینی اجتماعی، از مباحث نوظهور در ادبیات حوزه مدیریت است که به سرعت در حال گسترش مرزهای دانش و کاربرد خود در دنیا است و بنا به نظر بسیاری از متخصصان، این حوزه می تواند پاسخگوی بخشی از چالش های پیش روی دنیا در بحث توسعه پایدار باشد در همین رابطه به موضوع کارآفرینی اجتماعی می پردازیم.

بطور کلی می توان گفت: کارآفرینی اجتماعی، نوعی از کارآفرینی است که یک دغدغه اجتماعی در پس آن وجود دارد و برخلاف کارآفرینی به شیوه معمول، هدف اجتماعی نیز در کنار یا فراتر از هدف اقتصادی، مورد توجه ایده پردازان آن است.

و در ادامه به توضیح این مبحث به شرح ذیل پرداختند: کسب و کار اجتماعی در قسمت اول: یک بنگاه اقتصادی و کاملاً "خود گردان است و در قسمت دوم: یک هدف اجتماعی را دنبال می کند و در قسمت سوم: سودی بین سهامدارانش تقسیم نمی کند.

کسب و کار اجتماعی اولین بار توسط محمد یونس معرفی شد .

درک محمد یونس نسبت به فقر: او هم مانند افراد دیگر نسبت به فقر حساسیت زیادی داشت و به درک جدیدی از فقر رسید و گفت: علت فقر، عدم صلاحیت و ناتوانی بخش فقیر جامعه نیست فقر از طریق نظام و موسساتی که طراحی کرده ایم بوجود آمده است.

نظریه سازی در زمینه سرمایه داری: بزرگترین کاستی در نظریات موجود سرمایه داری، نادیده انگاشتن طبیعت انسانی است.

تفاوت و شباهت کسب و کار اجتماعی با کسب و کار معمولی:

شباهت: تحت شرایط رقابتی بازار فعالیت می کنند.

تفاوت: کسب و کار اجتماعی رفع معضل اجتماعی است و معیار عملکرد سود مالی در برابر رفع معضل اجتماعی است.

تفاوت کسب و کار های اجتماعی با موسسات غیر انتفاعی و خیریه: کسب و کار اجتماعی برخلاف موسسات غیر انتفاعی متکی به کمک های خیریه و اهدایی بخش خصوصی، دولت و مردم نیست.

انواع کسب و کارهای اجتماعی:

- شرکت های خود گردان که بدون تقسیم سودی به سهامداران سود آن به کسب و کار برمی گردد.

- شرکت هایی که همچون کسب و کارهای رایج به سهامداران خود سود تخصیص می دهد. قابلیت ویژه کسب و کار اجتماعی برای ایجاد شغل و حل مسائل اجتماعی این است که فارغ از کسب سود برای مالکان و صاحبانشان عمل می کنند.

نمونه هایی از کسب و کار های اجتماعی در ایران:

- کانون معلولین توانا که در شهر قزوین قرار دارد و به این عقیده پایبند هستند که در خواست کمک بلا عوض مالی، مخالف با عزت و کرامت انسانی معلولان است.

- بانک قرض الحسنه رسالت که بزرگترین کسب و کار اجتماعی است.

-کارخانه فیروز که اکثریت پرسنل آن از جامعه معلولین هستند.

و در ادامه آقای محمد حسین حسین زاده،مدیر عامل بانک قرض الحسنه رسالت به عنوان کسب و کار اجتماعی در حوزه توسعه دسترسی به اعتبارات خرد از تجربه اولین بانک قرض الحسنه خصوصی کشور اظهار داشتند که بانیان آن با دغدغه تامین مالی خرد قرض الحسنه برای اقشار متوسط و پایین و با نگاه توانمندسازی،نهادی را بنا گذاشته اند که با توجه به عدم تقسیم سود بین سهامداران، یک کسب و کار اجتماعی است .

در حقیقت بانکداری کسب و کار، نوعی بانکداری اجتماعی بوده که در تلاش است با بهره گیری از انواع بانکداری و اقشار مختلف جامعه به قشر متوسط و پایین جامعه کمک کند تا هم فرهنگ قرض الحسنه در جامعه گسترش یابد و هم کسب و کار خرد جامعه به صورت گسترده ایجاد گردد. ایشان ابتدا از زمان جنگ و مشکلات اقتصاد در آن زمان گفتند و این ایده به نظرشان آمد که در مورد اقتصاد قرض الحسنه کار کنند که در سال 1387 500/000 نفر مشتری داشتند و از سال 1387 تا 1391 تمام بازرسیها و کارشناسی ها انجام شد که در سال 1391مجوز اولین بانک قرض الحسنه خصوصی کشور صادر شد و رسماً"مجوز خود را از بانک مرکزی دریافت کرد و در سال 1392 اولین کارت شتابی راتحویل مردم دادند و در حال حاضر 3میلیون و 100هزار مشتری داریم و نیاز جامعه باعث شد احساس کنیم خوب کار می کنیم.

به گفته آقای حسین زاده، با توجه به ریشه های تاریخی قرض الحسنه در جامعه،روح تعاون در درون آن کاملاً"مشهود است بنابراین تعاون امروز در قالب یک بانک و به شکل مدرن به مردم خدمات خود را عرضه می کند به اعتقاد وی، بانک قرض الحسنه رسالت علاوه بر ارائه سرویس های مختلف بانکی، می تواند در اقتصاد خرد نیز نقش آفرینی موثری داشته باشد و ایجاد شغل خرد از خانگی گرفته تا بنگاه های کوچک اقتصادی در اولویت این بانک قرار دارد.

وی معتقد است که این بانک می تواند دو مشکل اساسی جامعه را تا حدودی حل کند:

یکی معضل بیکاری و دیگری رفع نیازهای ضروری

و فرمودند قرض الحسنه یک کار فرهنگی-اجتماعی است و اگر کسب و کارهای خرد و اجتماعی رونق پیدا کند باید هزینه های مالی مردم کم شود و بانک قرض الحسنه ابزار مبادلات می شود.

قرض الحسنه می تواند به یک مدلی از تأمین مالی کسب و کارهای خرد و ایجاد شغل در جامعه و جهان اسلام باشد.

سپس آقای ایرج توتونچیان، دارای دکترای اقتصاد توسعه و عضو پژوهشکده اقتصاد اسلامی در مورد قرض الحسنه و کسب و کار اجتماعی به ایراد سخنرانی فرمودند: ابتدا از آقای حسین زاده که کاملاً با راستگویی انجام وظیفه نمودند تشکر کردند. سپس در خصوص تهذیب نفس و کوشش در بحث کارآفرینی صحبت نمودند و در ادامه گفتند:

- ذکر خداوند باعث ایجاد برکات آسمانی می شود .

کار در ادبیات دینی:

از آیات و روایات معلوم می شود:

- کار راه کسب در آمد و امرار معاش است.

- کار ذاتاً "مطلوب است".

- مذمت بیکاری حتی در شرایط بی نیازی

- سفارش به کارهای خیر و عام المنفعه

در اقتصاد غربی کار ذاتاً "نامطلوب است".

استفاده هایی که از در آمد می شود به دو صورت است:

1- مصرف خانوار که خود مشارکتی می باشد.

2- مصرف خانوار که به سه دسته تقسیم می شود: نیازهای ضروری و نیازهای متوسط و نیازهای

لوکس

اثر انفاقات و صدقات یکی بوجود آمدن روحیه تعاون است و دیگری ایجاد همبستگی می باشد.

در مورد قرض الحسنه موارد زیر را بیان نمودند:

- قرض الحسنه زینت عقود اسلامی است.

- قرض الحسنه تخلیه مومنین از صفات ناپسند است.

- قرض الحسنه مانع تنبلی و تن پروری است.

- قرض الحسنه راهی برای تهذیب نفس است.

کوشش را به این صورت تعریف نمودند: کوشش عبارت است از کار با تمام توان.

تفسیر کوشش در قرآن کریم: تنها دارایی انسان کوشش او است.

در ادامه همایش فیلمی از کارخانه فیروز به مدت ده دقیقه به نمایش گذاشته شد.

سخنران دیگر این همایش آقای روح اله حمیدی مطلق، مدیر گروه نوآوری و کسب و کار اجتماعی پژوهشکده سیاست گذاری دانشگاه شریف بودند که در مورد کارآفرینی اجتماعی، مفهومی معقول در نظریات اقتصادی - اجتماعی به ایراد سخنرانی به شرح ذیل پرداختند:

کارآفرینی اجتماعی یا کسب و کار اجتماعی مفاهیم نزدیک به هم هستند.

کارآفرینی اجتماعی یا کسب و کار اجتماعی برای گروه هایی باید تشکیل شود که دغدغه اجتماعی دارند و برای رفع این مشکل نیاز به تاسیس یک سازمان که نیاز به سرمایه دارد دارند. کارآفرینی اجتماعی، تجلی اراده یک سری انسانها برای تغییر بهبود وضع جامعه پیرامونشان است. وقتی ما با جامعه مدیریتی کشور صحبت می کنیم جوی بر اقتصاد جامعه حاکم است و آن این است که اگر کسب و کار می خواهید داشته باشید باید سود سهامدار را مشخص کنید. اقتصاد نیاز به استعداد و هنر ندارد.

کارآفرینی اجتماعی به نوعی این گونه تعریف می شود: کارآفرینی اجتماعی فراتر از اهداف شخصی و کوتاه مدت به دنبال طرحی نو است. کارآفرینی اجتماعی کارآفرینی نهادی است و کمتر از دو دهه می باشد که مطرح شده است. در حوزه نظری مفاهیم جدیدی هستند.

در ادامه از ترجمه کتاب کسب و کار اجتماعی تالیف محمد یونس و برنده جایزه نوبل رو نمایی شد که در این رابطه آقای حسین عنبرستانی، پژوهشگر کسب و کار اجتماعی توضیحاتی ارائه نمودند که به قرار زیر است: در این کتاب از اصول کسب و کار برای حفاظت محیط زیست و استفاده از ظرفیت های محلی برای ایجاد کسب و کار اجتماعی و برند سازی و تعیین قیمت محصول گفته شده است درسی که یونس از راه اندازی کسب و کار اجتماعی گرفت: منعطف باش اما هرگز هدف اصلی خود را فراموش نکن.

از نظر محمد یونس ساختن یک کسب و کار اجتماعی نوع جدیدی از سرمایه داری است که به بشریت خدمت می کند.

در ادامه آقای سید محمد موسوی، مدیر عامل کارخانه فیروز به بیان تجربیات کارخانه فیروز در زمینه کارآفرینی اجتماعی و معلولیت پرداختند و ابتدا از زندگی شخصی و از معلولیت خود گفتند. واز داستان شکل گیری و ادامه کار شرکت بهداشتی فیروز مطالبی ارائه نمودند که اکثریت کارکنان آن از جامعه معلولین هستند.

وی اظهار داشت نگرش ناصحیح جامعه به محدودیت باید تغییر کند زیرا آنان بر این باورند که معلولیت ناتوانی و محرومیت نیست در ادامه اظهار داشتند نخستین کانون معلولین ایران به منظور حفظ عزت و کرامت انسانی معلولین در خواست هر گونه کمک بلا عوض را ممنوع کرده تا معلولین با تکیه بر توانایی و همت خویش بتوانند در جهت اهداف فرهنگی، اجتماعی و رفاهی خود گامهای بلندی بردارند.

و در ادامه از نگرش خود نسبت به سرمایه گفتند که سرمایه برای خداست من وکیل خدا بر سرمایه هستم. در حقیقت سرمایه امانت دست ما است و ریشه کارآفرینی در جهان بینی و اعتقادات فرد است. طبق آئین نامه شرکت: در حال حاضر 93در صد معلول در خط تولید هستند و 7درصد هم سالم هستند ولی باید از بستگان معلول باشند. تعریف صحیح معلولیت که کانون معلولان تهیه کردند: انسان از پی محدودیت سازنده شد. معلول از پی معلولیت جسمش به تعالی روح می رسد. به گفته ایشان نگرش جامعه باید نسبت به معلول متحول شود.

نگاه به صنعت باید با بومی بودن منطقه همراه باشد که شغل ایجاد شود اگر شغل ایجاد کنیم افراد را توانمند می کنیم .

ضمناً، ایشان به عنوان کارآفرین برتر استانی در سالهای گذشته و همچنین کارآفرین برتر ملی در سال جاری معرفی شده اند.

تنظیم کننده نوبت احمدی

